

جرایم اقتصادی اداری

و

نقش نظارتی سازمان بازرسی کل کشور

تالیف:

سینا نجفی

دانشجوی دکتری تخصصی حقوق جزا و جرم‌شناسی

سرشناسه	نجفی، سینا، ۱۳۶۹
عنوان قراردادی	ایران. قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور	جرایم اقتصادی اداری و نقش نظارتی سازمان بازرسی کل کشور / تألیف سینا نجفی
مشخصات نشر	تهران: کتاب آوا، ۱۳۹۸
مشخصات ظاهری	۱۹۲ ص
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۳۴۶-۵۲۰-۶
وضعیت فهرست نویسی	فیا
موضوع	سازمان بازرسی کل کشور
موضوع	جرایم اقتصادی - ایران Economic offences-Iran
موضوع	تخلفات اداری - ایران Misconduct in office-Iran
موضوع	سازمان های دولتی - ایران - فساد
رده بندی بکره	KMH ۴۲۸۶
رده بندی دی.بی	۳۴۵/۵۵۰۲۶۸
شماره کتابشناسی ما	۵۶۹۱۵۶۹

جرایم اقتصادی اداری

نقش، نظارتی سازمان بازرسی کل کشور

انتشارات کتاب آوا

مؤلف:	سینا نجفی
ناشر:	کتاب آوا
نوبت چاپ:	اول ۱۳۹۸
شمارگان:	۱۰۰۰ نسخه
قیمت:	۳۲۰۰۰ تومان
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۳۴۶-۵۲۰-۶

نشانی مراکز پخش: تهران، خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، بن بست حقیقت، بلاک ۴، واحد ۴

شماره های تماس: ۶۶۹۷۴۱۳۰ - ۶۶۴۰۷۹۹۳ - ۶۶۹۷۴۶۴۵ - ۶۶۴۶۱۱۴۱

www.avabook.com Email: avabook_kazemi@yahoo.com

نشانی فروشگاه: اسلامشهر، خیابان صیاد شیرازی (خیابان دانشگاه)، جنب فرمانداری

شماره تماس: ۵۶۳۵۴۶۵۱

هرگونه تکثیر این اثر از طریق ارسال یا بارگذاری فایل الکترونیکی، یا چاپ و نشر کاغذی آن بدون مجوز ناشر، به هر شکل، اعم از فایل، سی دی، افست، ریسوگراف فتوکپی، زیراکس یا وسایل مشابه، به صورت متن کامل یا صفحاتی از آن، تحت هر نام اعم از کتاب، راهنما، جزوه، یا وسیله کمک آموزشی، در فضای واقعی یا مجازی، و همچنین توزیع، فروش، عرضه یا ارسال اثری که بدون مجوز ناشر تولید شده، موجب پیگرد قانونی است.

پیشگفتار ۱۵

فصل اول: مفهوم شناسی ۱۹

مبحث اول: مفهوم جرایم اختصاری، فساد دولتی و معاملات دولتی ۱۹

گفتار اول: جرایم اقتصادی ۱۹

گفتار دوم: مفهوم فساد اداری ۲۲

گفتار سوم: مفهوم معاملات دولتی ۲۴

مبحث دوم: نظارت ۲۷

گفتار اول: مفهوم نظارت ۲۷

گفتار دوم: انواع نظارت ۲۹

بند اول: نظارت سیاسی ۲۹

بند دوم: نظارت تقنینی ۳۰

بند سوم: نظارت مالی ۳۰

بند چهارم: نظارت قضایی ۳۱

بند پنجم: نظارت امنیتی ۳۱

فصل دوم: جرایم اقتصادی اداری ۳۳

مبحث اول: اختلاس و تصرف غیر قانونی اموال دولتی ۳۳

گفتار اول: عنصر قانونی جرم ۳۶

گفتار دوم: عنصر مادی ۳۷

- بند اول: از نظر مرتکب ۳۷
- بند دوم: از نظر صور ارتکاب ۴۱
- بند سوم: سمت مرتکب ۴۴
- گفتار سوم: عنصر روانی ۴۹
- بند اول: قصد مجرمانه ۵۴
- بند دوم: سوء نیت عام ۵۴
- بند سوم: سوء نیت خاص ۵۴
- مبحث دوم: رشاء ارتشاء ۵۶
- گفتار اول: عنصر قانونی و مادی ۵۸
- گفتار دوم: عنصر روانی در جرائم رشاء و ارتشاء ۶۴
- مبحث سوم: پورسانت ۶۴
- گفتار اول: عنصر قانونی ۶۸
- گفتار دوم: رکن مادی ۶۹
- بند اول: موضوع جرم ۶۹
- بند دوم: مرتکب جرم ۶۹
- بند سوم: فعل مرتکب ۷۰
- گفتار سوم: عنصر روانی ۷۰
- مبحث چهارم: تبانی ۷۲
- گفتار اول: تبانی در مناقصه ۷۲
- گفتار دوم: تبانی در مناقصه‌های عمومی ۷۴
- بند اول: قیمت‌های بسیار بالا ۷۵
- بند دوم: پیشنهادهای مبهم ۷۵
- بند سوم: انصراف از ادامه مناقصه ۷۵
- بند چهارم: عدم حضور در مناقصه ۷۵
- بند پنجم: خودداری از انعقاد قرارداد ۷۶
- بند ششم: عدم اعلام مبلغ برآوردی معامله از سوی مسئولان دستگاه مربوط ۷۶
- بند هفتم: انتشار فراخوان مناقصه در زمان خاص ۷۷

بند هشتم تبدیل معاملات عمده به متوسط و کوچک.....	۷۷
گفتار سوم: تبانی در مناقصه‌های محدود.....	۷۷
بند اول: تبانی در ترک تشریفات مناقصه.....	۷۷
بند دوم: تبانی در موارد عدم الزام به برگزاری مناقصه.....	۷۸
بند سوم: تبانی در حوزه اختیار دستگاه اجرایی در رد یا قبول پیشنهاد مناقصه‌گران.....	۷۹
گفتار چهارم: تبانی در مزایده.....	۸۰
مبحث پنجم: تدلیس در معاملات دولتی.....	۸۳
گفتار اول: عنصر قانونی.....	۸۴
گفتار دوم: عنصر مادی جرم.....	۸۴
گفتار سوم: عنصر ربی.....	۸۵
مبحث هفتم: مجازات جرایم اقتصادی.....	۸۶
گفتار اول- مجازات‌های اصلی.....	۸۷
بند اول- جزای نقدی.....	۸۷
بند دوم- حبس.....	۸۹
بند سوم- مصادره اموال.....	۹۰
گفتار دوم- تکمیل مجازات در جرایم اقتصادی.....	۹۳
بند اول- توقیف مال موضوع جرم.....	۹۴
بند دوم- انفصال از خدمات دولتی و عمومی.....	۹۵
بند سوم- محرومیت‌های شغلی و اقتصادی.....	۹۷
بند چهارم- تشهیر مجرمین اقتصادی کلان.....	۱۰۰
گفتار سوم: حکم افساد فی الارض در جرایم اقتصادی.....	۱۰۳

فصل سوم: مبانی فقهی و قانونی و عرفی نظارت و بازرسی بر سازمانها و نهادهای دولتی برای

مقابله جرایم اقتصادی.....

مبحث اول- مبانی قانونی بازرسی و نظارت بر سازمانها و نهادهای دولتی.....

گفتار اول- نظارت و بازرسی در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.....

بند اول- نظارت سیاسی.....

- بند دوم- نظارت مردمی ۱۰۹
- بند سوم- نظارت حقوقی (قانونی) ۱۱۰
- بند چهارم- نظارت قضائی ۱۱۰
- بند پنجم- نظارت سازمان بازرسی کل ۱۱۱
- گفتار دوم- قوانین عادی ۱۱۳
- گفتار سوم- بخش نامه‌ها و تصویب نامه‌ها ۱۱۴
- مبحث دوم: مبانی فقهی بازرسی و نظارت بر تشکیلات اداری و سازمان و نهادهای دولتی**
- ۱۱۵
- گفتار اول- قاعده تسلیط و حفظ جان و مال مردم از تعرض ۱۱۶
- گفتار دوم- اجرای حق و مداخلت خواهی و قیام علیه باطل و ظلم ۱۱۷
- گفتار سوم- احتمال خطا ۱۱۷
- گفتار چهارم- لزوم احتیاط در امور مهمه ۱۱۹
- گفتار پنجم- تحقق معروف و اجتناب از منکر ۱۱۹
- گفتار ششم- اهتمام به امور مسلمین، حفظ مصالح عمومی ۱۱۹
- مبحث سوم- مبانی عرفی بازرسی و نظارت بر سازمان‌ها و نهادهای دولتی** ۱۲۰
- گفتار اول- اصلاح گری، فساد ستیزی و افزایش مشارکت سیاسی شهروندان ۱۲۰
- گفتار دوم- تحقق کارویژه‌های حکومت و افزایش کارایی آن ۱۲۰
- گفتار سوم- سیره عقلا و تجربه بشری ۱۲۱
- گفتار چهارم- احتمال ناآگاهی ۱۲۲
- گفتار پنجم- مهار و کنترل قدرت سیاسی و حق شهروندی ۱۲۲
- مبحث چهارم- ضرورت بازرسی** ۱۲۳
- گفتار اول- دلایل برون سازمانی بازرسی ۱۲۳
- گفتار دوم- دلایل درون سازمانی بازرسی ۱۲۴
- بند اول- ساختار اداری کشور و ضرورت بازرسی ۱۲۴
- بند دوم- تقویت کارایی و مدیریت و ضرورت بازرسی ۱۲۵
- بند سوم- حسن جریان امور و ضرورت بازرسی ۱۲۵
- بند چهارم- مسائل سیاسی و امنیتی و ضرورت بازرسی ۱۲۵

فصل چهارم: فصل چهارم: صلاحیت سازمان بازرسی کل کشور و نحوه نظارت برای مقابله با جرایم اقتصادی ۱۲۷

مبحث اول- صلاحیت سازمان بازرسی کل کشور برای مقابله با جرایم اقتصادی..... ۱۲۷

گفتار اول- وظایف و حدود صلاحیت سازمان بازرسی کل کشور در مبارزه با جرایم اقتصادی

..... ۱۲۷

بند اول- حصر مصادیق دستگاه‌های اداری به واحدهای قوه مجریه..... ۱۲۹

بند دوم- گسترش مصادیق دستگاه‌های اداری..... ۱۳۰

گفتار دوم- طرح تار سازمان بازرسی کل کشور در مبارزه با جرایم اقتصادی..... ۱۳۲

گفتار سوم- نقش سازمان بازرسی کل کشور در خصوص مصادیق جرایم اقتصادی.. ۱۳۴

مبحث دوم- نحوه نظارت و بازرسی سازمان بازرسی برای مبارزه با جرایم اقتصادی ۱۳۶

گفتار اول- نحوه نظارت و تار آن..... ۱۳۷

بند اول- نحوه نظارت..... ۱۳۷

بند دوم- آثار نظارت..... ۱۳۹

گفتار دوم- اصول نظارتی سازمان بازرسی در جهت پیشگیری از جرایم اقتصادی..... ۱۴۱

بند اول- نظارت اصلاحی (کشف مشکل و ارائه راه حل)..... ۱۴۱

بند دوم- نظارت پیشگیرانه..... ۱۴۲

بند سوم- نظارت سازمان گرا..... ۱۴۳

بند چهارم- نظارت واقع گرا..... ۱۴۳

بند پنجم- نظارت کارا و غایت گرا..... ۱۴۳

بند ششم- نظارت کل گرا..... ۱۴۴

بند هفتم- نظارت مشتری گرا..... ۱۴۵

بند هشتم- نظارت غیر متمرکز..... ۱۴۵

گفتار سوم- نحوه بازرسی و گزارش‌های بازرسی سازمان بازرسی برای مبارزه با جرایم

اقتصادی..... ۱۴۶

بند اول- انواع بازرسی..... ۱۴۶

بند دوم- گزارش‌های سازمان بازرسی..... ۱۴۸

- گفتار چهارم: نحوه کشف جرم از سوی سازمان بازرسی کل کشور..... ۱۵۰
- مبحث سوم- راهکارهای سازمان بازرسی برای مبارزه با جرایم اقتصادی..... ۱۵۱
- گفتار اول- کنترل اقتصادی..... ۱۵۳
- گفتار دوم- عوامل قانونی..... ۱۵۷
- بند اول- تعدد قوانین و مقررات..... ۱۵۷
- بند دوم- دشواری کنترل قوانین و مقررات..... ۱۵۸
- بند سوم- لزوم وضع ضمانت اجرای کیفری مناسب..... ۱۵۹
- بند چهارم- لزوم جرم انگاری کارفاچاق کنی..... ۱۶۱
- بند پنجم- لزوم اصلاح قانون ممنوعیت تصدی بیش از یک شغل..... ۱۶۲
- بند ششم- ضرورت جرم انگاری برخی تخلفات اداری..... ۱۶۲
- بند هفتم- وضع مقررات ویژه برای نظام پرداختها در شرکت‌های دولتی فرعی و اقماري..... ۱۶۳
- بند هشتم- وضع مقررات در زمینه اراض منافع..... ۱۶۳
- بند نهم- لزوم اعلام دارایی‌های کارکنان ارشد دولت..... ۱۶۴
- بند دهم- تصویب قوانین مناسب برای..... ۱۶۵
- بند یازدهم- عمل گرایي (بایبندی به قوانین عنصراوی مقابل با فساد)..... ۱۶۷
- گفتار سوم- عوامل قضایی..... ۱۶۹
- بند اول- مراجع نظارتی بر محاکم عمومی و انقلاب..... ۱۷۰
- بند دوم- دادگاه‌های اداری و دیوان عدالت اداری..... ۱۷۱
- گفتار چهارم: مراجع قضایی..... ۱۷۴
- بند اول: مراجع قضایی عمومی..... ۱۷۴
- بند دوم: مجتمع ویژه رسیدگی به جرایم اقتصادی..... ۱۷۷

جمع بندی و راهکارها ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

نتیجه گیری..... Error! Bookmark not defined.

پیشنهادهای..... Error! Bookmark not defined.

منابع..... ۱۸۵

۱۸۵	منابع فارسی
۱۸۵	الف) کتب
۱۸۸	ب) پایان نامه و جزوات
۱۸۹	ج) مقالات
۱۹۱	منابع عربی
۱۹۲	منابع انگلیسی

www.ketab.ir

تمرکز بحث کتاب حاضر بر بررسی جرایم اقتصادی اداری و نقش نظارت سازمان بازرسی-کل کشور در پیشگیری از این جرایم است. لازم به ذکر است که جرایم اقتصادی مفهوم بسیار گسترده‌ای است نه مبادیق محدودی نظیر از اختلال در نظم اقتصاد و ربا خواری گرفته تا اختلاس و تصرف غیرقانونی در اموال دولتی را شامل می‌شود. در کتاب پیش رو به جرایم اقتصادی که در حیطه سازمان اداری و دولتی می‌دهد پرداخته می‌شود. به همین دلیل و از آنجا که این موارد فراتر از تخلف اداری بوده و دارای ارکان سه گانه جرم هستند تحت عنوان جرایم اقتصادی اداری بررسی می‌شوند.

واقعیت امر این است که فساد اداری یک مشکل جدی در ایران است.^۱ از دیدگاه سازمان شفافیت بین‌الملل ایران از نظر فساد داخلی در زمره فاسدترین کشورهای جهان قرار دارد. مطالعه‌ای که به سفارش فرهنگستان علوم، با سرپرستی فرامرز سجیع در صورت گرفت که به روشنی نشان داد، برآوردهای سازمان شفافیت بین‌الملل بسیار سال‌ها درانه و خوشبینانه بوده است و فساد اقتصادی در ایران، بسیار بیش از آن چیزی است که آن سازمان اعلام کرده بود. طبق گزارش سالانه شفافیت بین‌الملل، در شاخص احساس فساد ایران در سال ۲۰۱۰ سقوط کرده است.^۲ فساد سازمان‌یافته در ایران پس از انقلاب ۱۳۵۷ به تدریج به عمق خود تعریف بخشیده است و چنان در زیر پوست حاکمان جاخوش کرده است که دیگر نمی‌توانند هویت خود را از آن متمایز نمایند. امروزه فساد اداری در کشور ایران تنها به رشوه و زیرمیزی در ادارات محدود نمی‌شود، بلکه این فساد اکنون در تار و پود برخی دستگاه اداری درهم تنیده و

1 - Samii, Bill (2005-04-05). "Analysis: Corruption Becomes an Issue in Iran's Presidential Campaign - Radio Free Europe / Radio Liberty © 2010". Rferl.org. Retrieved 2010-08

2 - Bland, Archie (2009-11-18). "Iran drops in corruption list amid calls for new urgency in the West - Middle East, World". London: The Independent. Retrieved 2010-08-09.

به اصلی غیرقابل اجتناب در این دستگاه‌ها تبدیل شده است؛ و افراد با توسل به این موضوع، پله‌های ترقی را طی می‌کنند.

در نظام‌های مردم‌سالار به دلیل توجه به پاسخگویی به مطالبات، خواسته‌ها و نیازهای مردم و مصالح عمومی، رضایتمندی مردم جلب شده و چنین نظامی به دلیل همین پاسخگویی به عامه و مسئولیت‌شناسی، واجد مشروعیت می‌گردند. همچنین بدیهی است نظام مشروعی که قائل به پرستشگری مردم و ضرورت پاسخگویی به آنها است، می‌بایستی از حد اکثر کارآمدی سود ببرد تا بتواند به مطالبات ضروری مردم پاسخ بگوید.

تحقیق حاضر در صدد است جایگاه و نقش سازمان بازرسی کل کشور در مبارزه با جرایم اقتصادی را بررسی نماید. سوء مدیریت و جرایم اداری و مالی در دستگاه‌های اداری، عامل موثری در تضعیف پایه‌های حکومت در هر جامعه‌ای به شمار می‌رود. بهترین روش برای مبارزه با بی قانونی و سوء حیلان در اداره امور کشور و موثرترین تدبیر برای پیشگیری از بروز جریان ناسالم اداری، وجود نهادهای مستر و ایجاد نهادهای خاص نظارتی در کشور است. نظر به اهمیت و کارکرد این نهادها، در کشور ما، از «نظارت بر حسن اجرای قوانین» مطابق بند ۳ اصل ۱۵۶ قانون اساسی، یکی از وظایف قوه قضاییه را شمرده شده است و در جهت اجرا و تحقق این اصل، اصل ۱۷۴ قانون اساسی پیش‌بینی شده است که به موجب آن: «بر اساس حق نظارت قوه قضاییه نسبت به حسن جریان امور و اجرای صحیح قوانین در دستگاه‌های اداری سازمانی به نام «سازمان بازرسی کل کشور» زیر نظر رئیس قوه قضاییه تشکیل می‌گردد. حدود اختیارات و وظایف این سازمان را قانون تعیین می‌کند.» بنابراین تکلیف رسالت «بازرسی و نظارت مستمر کلیه وزارت خانه‌ها و ادارات و امور اداری و مالی دادگستری، سازمان‌ها و دستگاه‌های تابع قوه قضاییه و نیروهای نظامی و انتظامی و موسسات و شرکت‌های دولتی و شهرداری‌ها و موسسات وابسته به آنها و دفاتر اسناد رسمی و موسسات عام‌المنفعه و نهادهای انقلابی و سازمان‌هایی که تمام یا قسمتی از سرمایه یا سهام آنان متعلق به دولت است یا دولت به نحوی ازنحاء بر آنها نظارت یا کنترل می‌نماید و کلیه سازمان‌هایی که شمول این قانون نسبت به آنها مستلزم ذکر نام آنها است بر اساس برنامه منظم»، بر عهده سازمان بازرسی قرار گرفته است. یکی از حوزه‌هایی که سازمان بازرسی کل کشور بر آن نظارت دارد، جرایم اقتصادی در دستگاه‌های دولتی است.

اما ابهامات مختلفی در این زمینه مطرح است. از جمله اینکه سازمان بازرسی مشخصاً نظارت بر فعالیت چه نهادها و سازمان هایی را در دستگاه اداری کشور بر عهده دارد؟ نظارت سازمان مذکور چه فعالیت هایی از نهادهای ذیربط را شامل می شود؟ سازوکارهای اعمال نظارت سازمان بازرسی کل کشور بر مجموعه های ذیربط به چه صورت است؟ موضوع کتاب پیش رو بررسی ابهامات فوق است. در حقیقت در کتاب حاضر تلاش شده است ابتدا جرایم اقتصادی تبیین شده و در ادامه جایگاه و نقش سازمان کل بازرسی کشور در مقابله با جرایم اقتصادی بررسی شود.

www.ketab.ir